

Mestersége kémiatanár – Sarka Lajos

Bemutakozás

Sarka Lajos vagyok, a Nyíregyházi Egyetem Eötvös József Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium szakvezető tanára. A Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyei Baktalórántházán születtem, ahol az általános iskolai tanulmányaimat is végeztem. A kedvenc tantárgyam, a matematika tanulása mellett szívesen barangoltam a falu szélén lévő mezőn és az erdőben, ahol megfigyeltem a növényeket és az állatokat. Gyűjteményem is volt, de sajnos idővel ezek tönkrementek. Ekkor úgy gondoltam, hogy erdész vagy vadász leszek, ha nagy leszek.

Az iskolánkban volt egy tanulókból álló rézfúvós zenekar, melynek tagjaként több versenyen és koncerten is játszottam, mint pisztonos/trombitás. Sajnos 8.-ra feloszlott az együttes, így a hangszeres zenei tanulmányaim véget értek (nem lettem zenész). Középiskolába már Nyíregyházára jártam, a Vasvári Pál Gimnáziumba. Itt lehetőségem nyílt kémia fakultáció keretében kísérletek elvégzésére. Ezek után érdeklődésem középpontjába a kémia került.

Milyen diák volt? Voltak például csínytevései, kapott-e intőket?

Általános és középiskolában is a szorgalmasabb tanulók közé tartoztam és nem lógtam ki a többiek közül. Együtt tanultam és szórakoztam a többiekkel. Ha kellett, segítettünk egymásnak a tanulásban, ki melyik tárgynak volt a „szakértője”. Matematikából és kémiából segítettem a többieknek és együtt örültem velük egy-egy sikeres dolgozatnak, feleletnek. Úgy éreztem, hogy a későbbiekben is ezt kellene csinálnom. Ezért is döntöttem úgy, hogy érettségi után a tanárképzőre jelentkezem.

A sikeres felvételi vizsga letétele után a Nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskola matematika-kémia szakos hallgatója lettem. A kémia tárgy és a kísérletek iránti vonzalmam a laborgyakorlatok végzése során tovább növekedett. Miután Dr. Nagy Zsuzsa tanárnő előadásain és tanítási gyakorlati foglalkozásain megismertem sok, már jól bevált tanítási módszert, eldöntöttem, hogy én kémiát fogok tanítani. Tanárnő élen járt az új tanítási-tanulási módszerek kidolgozásában és kipróbálásában is, és mi tanárjelöltek együtt dolgozhattunk vele.

A csoportunkból sokan választottak tanárnőnél TDK témát. Én az akkor még gyermekcipőben járó területet, az oktatófilm készítésének és a kémiaórán történő felhasználásának vizsgálatát választottam. Fantasztikus élményt jelentett a közös munka, az OTDK-n való részvétel és az elévzett munka elismerése (Különdíj).

Milyen tervekkel vágott neki a pedagógusi pályának? Mennyiben valósultak meg ezek?

A diploma megszerzése után négy évig Ófehértón dolgoztam az általános iskolában, ahol a két szakom mellett osztályfőnöki tevékenységet is végeztem. Rá kellett jönnöm, hogy a tanítás mellett rendkívül fontos a tanulók nevelése. Ez leginkább a tanár példamutatásán és a közös tevékenységeken keresztül valósítható meg.

Osztálykirándulások, kerékpártúrák, versenyek, vasgyűjtés és egyéb tevékenységek segítettek a tanulók megismerésében, az osztályközösség kialakításában. No meg persze a kémia szakkör megszervezése, ahová bárki jöhetett, függetlenül a tanulmányi eredményétől.

Erre az időszakra esett a Kis Kémikusok Baráti Körének megszervezése és országos versenyének meghirdetése. Ebből „nőtt ki” a Hevesy György Országos Kémiaverseny, mely a mai napig az egyik legszínvonalasabb általános iskolai kémiaverseny. Ennek a megyei fordulójának a lebonyolításában a mai napig részt veszek.

Tanári pályám újabb állomása, amikor négy év után bekerültem Nyíregyházára egy újonnan épült általános iskolába, ahol kiváló kollegákkal végeztünk (a mindennapi munka mellett) újító tevékenységeket, például számítógépes oktatóprogramok készítését. Ennek a közös munká-

nak a szakmai irányítója Estók Gábor kollégám volt, aki főként önképzéssel sajátította el a szükséges ismereteket, s adta át tudását a többieknek.

1988-ban középiskolai kémiatanári oklevelet szereztem Debrecenben a Kossuth Lajos Tudományegyetemen, így középiskolában is taníthattam a kémiát. Szerencsésnek érzem magam, mert 1994-ben volt tanárom meghívására a főiskolára kerültem és rövid idővel később átvehettem tőle a kémia tanításmódszertan órákat.

Ez az új kihívás sok feladatot adott, de rengeteg sikerélménnyel is járt. Átadhattam tanítási ismereteimet a hallgatónak, akikből ma is a pályán dolgozó, lelkes tanárok lettek.

Volt-e az életében tanárpéldakép, aki nagy hatással volt önre?

A kémiatanítás szempontjából a már említett Dr. Nagy Zsuzsa tanárnő mellett sokat tanultam Kulcsár Katalin gyakorlóiskolai szakvezetőmtől, és Nagy Károly vezető szaktanácsadótól, akinek irányításával évtizedekig szaktanácsadóként dolgoztam. Ez utóbbi tevékenység során rengeteg tanultam a megyében dolgozó kémia szakos kollegáktól is, akikkel kicserélhettük tapasztalatainkat továbbképzéseken és konferenciákon, versenyeket rendeztünk, illetve több mint harminc éven keresztül nyári tehetséggondozó szaktábort szerveztünk.

Mit gondol, mitől jó egy kémiaóra?

Az, hogy mitől jó egy kémiaóra, sok tényezőtől függ. Ha a tanár szakmailag jól felkészült és megfelelő módszert választ az ismeretek átadására, akkor már sikeres lesz az órája. Ehhez megfelelő, motiváló gyakorlati példát (megoldandó problémát) kell választania, vagy egy látványos kísérlettel felkelteni a tanulók érdeklődését, majd be kell vonnia tanulóit a közös gondolkodásba, az ok-okozati összefüggések feltárásába. Ha ez a tanulók többségénél sikerül és együttműködnek, akkor az érdeklődésük fenntartható a következő órákon is.

Ön szerint milyen a „jó” gyerek?

A tanár azt szeretné, ha minden tanulója lelkesedne az ő tantárgyáért, és csillogó szemekkel figyelne rá egész órán.

Tehát a „jó” gyerek legyen érdeklődő, befogadó, együttműködő, szorgalmas, ugyanakkor legyenek új ötletei. Legyen nyitott a kémiai és általában a természettudományos ismeretek iránt. Igyekezzen hasznosítani a megszerzett ismereteket, legyen képes az önálló ismeretelsajátításra is. Az elmúlt több mint negyven év alatt minden évben voltak olyan tanítványaim, akik megfeleltek ezen kritériumoknak, s így a tanulmányi versenyek országos fordulóján, a középiskolai, egyetemi felvételikén megállták a helyüket és sokan a választott hivatásuk során ma is alkalmazzák, illetve tanítják a kémiát.

Van kedvenc anyaga vagy kedvenc kísérlete? Miért éppen az?

Mivel magam is szívesen végzem a kísérleteket, ezért a kedvenceim közé tartoznak a látványos színes, lángfestéssel, pukkanással, meglepő változással járó kísérletek.

Ha csak egyetlen (vagy néhány) kémiaórát tarthatna, arra milyen témát választana?

Egyik kedvenc anyagom a hidrogén, melynek előállítására többféle módon elvégezhető. Tulajdonságainak vizsgálata, égése és égést nem tápláló voltának igazolása, redukáló hatásának bemutatása stb. sok lehetőséget ad a tanulók motiválására, gondolkodásuk fejlesztésére.

Volt-e olyan pillanat vagy esemény a pályáján, amit különösen emlékezetesnek tart?

Ezeket az eseményeket két csoportra osztanám. Az egyik csoport, amikor tanítványaim akár általános iskolai, akár középiskolai tanulóim, vagy főiskolai hallgatóim valamilyen versenyen jól szerepeltek, díjakat nyertek vagy előadásokat tartottak.

A másik csoport, amikor az én tevékenységemet (munkámat), amit a végzés során nem éreztem munkának/tehernek, egy-egy dicsérettel, vagy díjjal ismerték el. Ezek közül a legjelentősebb díj a 2021-es Rátz Tanár Úr Életműdíj melynek átvétele egy rendkívül meghatározó és emlékezetes ünnepség keretében történt.

Hogyan látja a kémiaoktatás jelenlegi helyzetét?

A kémiaoktatás/kémiatanítás helyzete évről-évre romló tendenciát mutat. Sok írás jelent meg kémiatanárok és oktatási szakemberek tollából,

melyek az okokat elemzik. Mint gyakorló tanár, egyetértek azzal, hogy a tanárképzésre jelentkező fiatalok csökkenő száma, a tanárok megfelelő erkölcsi és anyagi megbecsülésének hiánya, az egyetemi felvételi rendszer engedékenysége, az életpályamoddell bizonytalansága, a tanári munka értékelési rendszerének kidolgozatlansága, az ebből adódó bizonytalanság az egész oktatásra kedvezőtlen hatással van.

Mivel foglalkozik legszívesebben, amikor éppen nem dolgozik? Mit osztana meg a munkáján kívüli életéből?

Az elmúlt évtizedek során a tanítás és az ezzel kapcsolatos feladatok foglalták le az időm legnagyobb részét, majd miután két lányom és fiam megházasodott és sorra születtek az unokáim, azóta igyekszem minden lehetőséget kihasználni a velük való együttlétre, közös programokra. Szerencsére a gyermekeim viszonylag közel laknak és gyakran igénylik a segítségünket és a hét unokánk (5 fiú és 2 lány) is szívesen van velünk. Így feleségemmel együtt a szabadidőnket főként velük igyekszünk eltölteni.

Mit tanácsolna a kezdő tanároknak, vagy azoknak, akik tanári pályára készülnek?

A tanári pálya szép hivatás! A gyerekekkel, fiatalokkal való foglalkozás sok örömet szerez, ha az ember szakmailag jól felkészült, ha jártas a különböző tanítási-tanulási módszerek alkalmazásában, ha nyitott az újra. Ha figyel a tanítványaira, segíti őket céljaik megtalálásában és elérésében, segít nekik a kudarcok leküzdésében s együtt tud örülni a sikereiknek.

Milyen tervei vannak az elkövetkezendő évekre?

Ahol lehet igyekszem segíteni a kollégáknak például versenyszervezésben, vagy a Szabó Szabolcs Emlékére Közhasznú Alapítvány Mobillaboraként foglalkozások tartásában. Kísérleti bemutatókkal igyekszem motiválni az érdeklődő tanulókat és nem utolsó sorban részt szeretnék venni az unokáim felnevelésében!